

Laudáció Moravcsik Edit

A Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé a mai napon befogadott Moravcsik Edit – mondhatjuk, születésétől fogva predesztinálva volt erre az ünnepi aktusra. Édesapja, a még a 19. században született Moravcsik Gyula, maga is már 1934 óta akadémikus, a bizantinológia egyik legnagyobb nemzetközi tekintélye volt. Egyik bátyja, a 10 éve elhunyt Moravcsik Gyula (azaz Julius) is nagy formátumú tudós lett: a Stanford Egyetem professzoraként kifejtett filozófiai munkássága idehaza is jól ismert (és az MTA 2001-ben őt is külső tagjának választotta).

Ha szabad egy személyes momentumot megemlítenem, neki köszönhetem, hogy megtudtam, hol élt a Moravcsik-család: 2004-ben ugyanis Noam Chomsky társaságában Julius Moravcsik is Budapesten járt, és ellátogatott a Nyelvtudományi Intézetbe, majd amikor együtt kiléptünk a kapun, elmesélte, hogy a szomszédos épületben nőttek föl, amely egyébként ma a Baptista Egyház székhelye. Arról persze nem tudunk legendát gyártani, hogy a nyelvészet Editet a falakon át már akkor is megérinthette, mert az Intézet csak jóval az ő Magyarországról való távozása után került a Benczúr utcába.

Moravcsik Edit az egyik legjobban ismert és elismert külföldi magyar nyelvész. Habár eredetileg nyelvészetet akart volna tanulni, mivel ilyen szak akkoriban még nem volt az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, ezért a latin-görög szakot végezte el, majd rövid hazai tanárkodás után 1964-ben távozott az Egyesült Államokba, ahol a bloomingtoni Indiana Universityn szerzett előbb mesteri, majd doktori fokozatot nyelvészetből. A hazuról hozott nyelvek, a magyar és a latin-görög mellett az angol, német és orosz eltérő leírásai, valamint az egyetemi magyarnyelv-oktatási tapasztalatai indították arra, hogy a nyelvek összehasonlításával foglalkozzon. s ez lett munkásságának egyik fontos, ha nem a legfőbb területe.

Az 1970-es évek közepétől a University of Wisconsin-Milwaukee Nyelvészeti Tanszékének a tanára, 1998-tól professzorként, 2009 óta pedig professor emeritaként. Három könyvet jegyez önálló szerzőként, nyolcat szerkesztőként, az adatbázisok 178 publikációjáról tudnak, amelyekre összesen csaknem 4500 hivatkozás található, Hirsch-indexe 28.

Kapcsolatát Magyarországgal, ezen belül a hazai tudományossággal folyamatosan fenntartotta, számos külföldi egyetem után az 1990-es években az ELTE vendégprofesszora is volt, sok hazai konferencián szerepelt és adott elő, egyebek között a Szegedi Tudományegyetemen és az MTA Nyelvtudományi Intézetében is.

Moravcsik Edit fő kutatási területe, mint utaltam rá, a nyelvtipológia. 1968 és 1976 között a Stanford Egyetemen dolgozott, mint a Joseph H. Greenberg által vezetett *Language Universals Project* egyik kutatója és mint a projekt műhelymunka sorozatának a szerkesztője. 1989-től 1994-ig az EUROTYPE nevű nemzetközi nyelvtipológiai kutatóprogram tagja volt. Ezt a programot a European Science Foundation (Európai Tudományos Alap) szponzorálta. A program fő célja az európai nyelvek tipológiai felmérése volt. Cikkei legnagyobb része is nyelvtipológiai témájú. Több idevonatkozó tanulmánykötetnek volt társszerkesztője, 2013-ban pedig egy egyetemi tankönyvet publikált *Introducing language typology* (Bevezetés a nyelvtipológiába) címmel a Cambridge University Pressnél.

Egy másik általános témája a szintaxis. Számos tanulmányt publikált ezen a területen, több szintaktikai tanulmánykötet társszerkesztője volt és 2006-ban két egyetemi tankönyve jelent meg a mondatról (*An introduction to syntax* és *An introduction to syntactic theory*).

Vannak továbbá morfológiáról szóló munkái is. Foglalkozott az infixumok témájával, a reduplikációval, a „*Suffixaufnahme*” vagy többszörös esetjelölés néven ismert nyelvtani jelenséggel, a klitikumokkal, a metatézissel és az esetragozással, 2003-ban pedig megjelent egy tanulmánya a magyar főnév morfológiájáról. Kutatási területei között megtaláljuk a nyelvek areális egymásrahatását, a kölcsönszavak és a kétnyelvűség kérdéseit, a magyar nyelvtan témakörén belül pedig a határozottság, a tárgy, a melléknevek és a főnévi ragozás problémáit.

Moravcsik Edit egyik kedves témája a nyelvelméletek alapelvei és ezen belül az ellentétek természete és feloldási lehetőségei. Ezzel kapcsolatosak a rész-egész viszonyára vonatkozó munkái, a nyelvtani kivételekről szóló cikke, az egymással ellentétben álló motivációk kérdésével foglalkozó cikkei és egy erről szóló 2014-ben megjelent tanulmánykötet, melynek társszerkesztője volt. Legfrissebb publikációja az a két magyar nyelvészszel, Kertész Andrással és Rákosi Csillával együtt szerkesztett kötet, amely a szakma legjobbjainak közreműködésével 13 mondatfelfogás azonos paraméterek szerinti jellemzését és 6 fejezetben ezek metateoretikus elemzését tartalmazza és amely idén májusban jelent meg a berlini de Gruyter kiadónál 600 oldalon. És hogy milyen érdekes és jelentős ez a könyv, azt a székhelyi előadás után mindenki megtudhatja, aki itt marad a bemutatóra.

Nem hiszem, hogy van olyan nyelvész e hazában, aki ha Edittől segítséget kért, ne kapta volna meg. Én csak azt az esetet hozom fel itt, hogy amikor 1997-ben Szegeden a doktori iskolánk LingDok sorozatának első konferenciáját szerveztük, és még nem tudtuk, milyen legyen a formátuma, felkértük az éppen Magyarországon tartózkodó Moravcsik professzort, hogy tartson nekünk, pontosabban a doktorandusz hallgatóknak egy előadást, amit első szóra elvállalt és a legmagasabb színvonalon teljesített is.

Nem hiszem továbbá, hogy van nyelvész e hazában, aki ne tudna vele valamilyen közös szakmai témát találni. Moravcsik Edit ugyanis az a személyiség, akire legjobban az „ökumenikus nyelvész” meghatározás illik: minden irányzatot kiválóan ismer, valamint értő módon elemzi és közvetíti őket az érdeklődő szakmai közönségnek, legyenek azok tudósok vagy diákok.

Nagy öröm nemcsak nekem, de gondolom, a jelenlévőknek is, hogy itt köszönhetjük őt ezen a napon.